

Saša
Božić
interview

'Na Igrama šansu dajemo mladim umjetnicima jer su gladni kruha'

Tekst ZRINKA VRABEC-MOJZEŠ Fotografije MARIN FRKA/DLJI

REDATELJ SAŠA BOŽIĆ, pomoćnik intendantice Dubrovačkih ljetnih igara za dramski program, najavljuje tri premijere i kaže kako je sve više inozemne publike na Igrama. Ove godine Igre su posvećene 750. obljetnici Dubrovačkog statuta koji na različite načine preispituje pojam slobode

62 | KULTURA |

Svečanom otvaranjem ispred crkve Sv. Vlaha u Dubrovniku prošle nedjelje, 10. srpnja, započele su 73. Dubrovačke ljetne igre koje će trajati do 25. kolovoza. Režija ceremonije otvaranja pripala je Aidi Bukvić koju je osmislila s dramaturginjom Marijom Fumić. U pratnji Dubrovačkog simfonijskog orkestra nastupila je sopranistica Kristina Kolar, a "Himnu slobodi" otpjevali su Akademski zbor Pro Musica, zbor Libertas, Dubrovački komorni zbor i zbor Blasius. Uz Festivalski dramski ansambl i studente glume Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu, tradicionalno je nastupio i Folklorni ansambl Lindo. Ceremonija je bila tradicionalna, a misao vodilja ove godine bila je 750. obljetnica Dubrovačkog statuta. Otvaranju je nazočio i premijer Andrej Plenković s djecom, predsjednik Sabora Gordan Jandroković i ministrica kulture i medija Nina Obuljen Koržinek. Pozdravljajući publiku, dubrovački gradonačelnik Mato Franković u govoru se pozvao na Dubrovački statut i podsjetio na temeljne principe vladanja Republikom zasnovanom na pojmu slobode: "Sa svakim jednako. Kneževi, vijećnici, suci, trgovci, obrtnici, pomorci, graditelji, obiteljski i poslovni odnosi, komunalno uređenje i urbanistička pravila. Nitko i ništa nije bilo veće ili važnije".

Igre se održavaju uz potporu Ministarstva kulture i medija, Grada Dubrovnika i zaklade Caboga Stiftung. U dramskom dijelu programa predviđene su tri premijere - „Ljubovnici“ u režiji Aleksandra Švabića, „Krvava svadba“ F. G. Lorca u režiji Franke Perković i glazbeno-scenska predstava za djecu „Čudesna šuma“ u režiji Lee Anastazije Fleger. Od repriza, publika će moći vidjeti Magellijeva "Hamleta" na Lovrijencu, "Glavu lava" Ivana Salečića u režiji Aida Bukvić i miljenicu festivala „Maru i Katu“, autorski projekt Saše Božića u suradnji s Natašom Dangubić i Doris Šarić Kukuljica. Od gostovanja najavljen je „Genijalna prijateljica“ u režiji Marine Pejnović HNK iz Zagreba i balet „Ponos i predrasude“ u koreografiji i režiji Lea Mujića te predstava „Revel Revel“ Zagrebačkog plesnog ansambla.

U glazbenom dijelu programa, za koji je zadužen Tomislav Faccini, pomoćnik intendantice, najavljeni su koncerti pijanista Fazila Saya, Vadima Kolodenka i Lovre Pogorelića, violinistice Alene Baeve i laureata Međunarodnog natjecanja mladih glazbenika Ferdo Livadić - tenora Filipa Filipovića i flautistice Lucije Stilinović. Planirani su i koncerti Dubrovačkog simfonijskog orkestra, pod ravnanjem različitih dirigenta, nastup Zagrebačkog kvarteta s gostima i četvrto izdanje koncertnog programa Dubrovnik na glazbenoj hridi s Dubravkom Šeparović Mušović. Za najmlađe sprema se premijera glazbeno-scenskog djela „Čudesna šuma“ u režiji Lee Anastazije Fleger, uz glazbu skladatelja Frane Đurovića.

Igre će 25. kolovoza tradicionalno zatvoriti Simfonijski orkestar HRT-a pod ravnanjem maestra Ivana Repušića, uz nastup mlade američke sopranistice Nadine Sierra.

O dramskom programu Dubrovačkih ljetnih

ISPRED CRKVE SV. VLAHA U DUBROVNIKU OTVORENE SU OVOGODIŠNJE 73. DUBROVAČKE LIJETNE IGRE

igara tjednik Nacional razgovarao je s redateljem Sašom Božićem, pomoćnikom intendantice za dramski program koji je na tu funkciju imenovan 2017.

Saša Božić diplomirao je kazališnu režiju i radiofoniju na ADU u Zagrebu, a polje njegova djelovanja je vrlo široko i osim kazališne režije, obuhvaća dramaturgiju, koreografiju, kreiranje autorskih projekata i planiranje kulturnih projekata. Osnivač je i umjetnički voditelj kazališne grupe „De facto“.

U karijeri je ostvario niz režija, među kojima se ističu „Skup: Igre“ na Dubrovačkim ljetnim igrama u koprodukciji s Art radionicom Lazareti, „Glorija“ Ranka Marinkovića u Teatru ITD, „Nora“ u HNK, „Gospoda Bovary“ u Gavelli i „Mara i Kata“, hit predstava na Dubrovačkim ljetnim igrama. Suraduje s brojnim međunarodnim kazališnim i scenskim institucijama od Berlina, preko Zuricha i Osla do Bruxellesa i s priznatim koreografima i plesačima u zemlji i inozemstvu. Docent je na Katedri scenskog pokreta na odsjeku glume ADU u Zagrebu.

NACIONAL: Svečanom ceremonijom otvaranja Dubrovačke ljetne igre daju potporu Ukrajini, a odlučeno je da nastupe i dvije ukrajinske glumice. Kako ste došli do njih?

Poveznica s ukrajinskim glumicama Nacionalnog kazališta iz Kijeva bila je Snježana Abramović-Milković koja je Dori i meni prosljedila njihove životopise, i Ivana Legati, prodekanica za nastavu

'DUBROVNIK ima još toliko neotkrivenih prostora i možemo ih iskoristiti za ambijentalni teatar. Uostalom Dubrovnik nije samo stari grad, Dubrovnik je i Lapad i Gruž i Mokošica'

i studente kazališnih odsjeka na zagrebačkoj ADU. One su jako mlade i igrom slučaja, nakon početka ruske agresije su se našle u Zagrebu. Redateljici Aidi Bukvić i intendantici Dori Ruždjak Podolski odmah je palo na pamet da ih uključe u ceremoniju, što je najmanja gesta kojom se može pomoći mladim umjetnicama u egzilu. Osobito od vremena korone trudimo se dati posla mladim umjetnicama koji su na tržištu. Aida je svoj prvotni koncept, posvećen 750. obljetnici Dubrovačkog statuta koji na različite načine preispituje pojam slobode, odlučila staviti u realni politički trenutak i postaviti pitanje što je sloboda danas. I tako smo te dvije glumice uključili u ceremoniju, gdje je predviđeno da izgovore "Himnu slobodi", i dijelove Ofelijina monologa na ukrajinskom jeziku. Dubrovački statut usvojen 1272. je temeljni dokument Dubrovačke Republike, države koja je nastala na pojmu libertas.

NACIONAL: Na ovogodišnjim igrama bit će izvedene dvije dramske premijere i jedna dječja glazbena predstava. Je li to puno ili malo, jeste li imali veće ambicije?

To nije ni puno ni malo, zapravo je uobičajeno. S obzirom na financiranje to je ono što si možemo priuštiti. Prošlih godina imali smo i dodatno financiranje iz europskih fondova, no ta dva naša projekta su završila, sada smo aplicirali za nove, a rezultate očekujemo na jesen. Ove godine, s povratkom punih gledališta i povratkom na produkcijske kapacitete koje su Igre imale prije korone, vratili smo se zapravo klasičnom festivalskom principu - dvije velike premijere, jedna na početku, a druga na kraju programa. Osim toga, imamo i jednu glazbeno-scensku predstavu „Čudesna šuma“, kao dio programa razvoja publike.

NACIONAL: Kako izgleda vaša suradnja s intendanticom Dorom Ruždjak Podolski? Oboje ste redatelji, upliće li vam se Dora u posao?

Dora i ja jako se dugo znamo, dobri smo prijatelji i s Tomislavom Faccinijem djelujemo timski. Točno je da smo i Dora i ja redatelji, no nastojimo kroz razgovore, a njih ima jako puno, uskladiti stavove. Mi se zapravo jako dobro upotpunjujemo, iako Dora ima puno više iskustva od mene. Jako dobro poznaje Dubrovnik i organizaciju velikih glazbeno-scenskih događanja. Nikako ne bih rekao da

mi se Dora upliće u posao jer mi to stvarno radimo zajedno, zajednička nam je želja, kao tima, da svi ti projekti doista budu uspješni.

NACIONAL: Prva premijera su „Ljubovnici“, dubrovačka komedija iz 17. stoljeća nepoznatog autora, u režiji Aleksandra Švabića. Zašto baš ta legendarna predstava koju je šezdesetih režirao Joško Juvančić?

Zato što je bitno u doba kada se u hrvatskim kazalištima jako malo postavljaju naši baštinski tekstovi, ponovo podsjetiti publiku na njih. A „Ljubovnici“ se doista jako rijetko izvode. Ne smijemo zaboraviti kvalitetu i kontinuitet onoga što čini korpus naše dramske književnosti i našeg teatra. Da, svi govore o toj legendarnoj predstavi Joška Juvančića, koja je igrala krajem šezdesetih i koje se malo tko danas sjeća. Naime, čini mi se da ljudi koji je pamte kao legendarnu, na žalost više nisu živi. No kada smo taj tekst izabrali i dali ga Aleksandru Švabiću, nismo očekivali takav odaziv publike. Predstava je rasprodana, a po ulicama nas ljudi pitaju kad će premijera, to je zaista fenomen. Premijera će biti 19. srpnja. Ponekad se čak pitam znaju li ljudi o čemu se zapravo radi u tom tekstu koji tako iščekuju. Jer to je jedan dosta intrigantan komad koji tematizira ljubav i novac, omiljenu dubrovačku temu. Osim toga, ovim ćemo tekstom pokazati koliko je bogatstvo dubrovačke dramske literature i kako to nije samo Držić, koji je svakako naš najveći renesansni pisac.

NACIONAL: „Ljubovnike“ stvara mlada generacija. Aleksandar Švabić je mladi redatelj, s nekoliko vrlo uspješnih predstava iza sebe. Glavnu ulogu igra Dražen Šivak, a i ostatak ansambla je vrlo mlad - Marin Klišmanić, Andrej Kopčok, Boris Barukčić, Kristijan Petelin, Nataša Kopeč, Veronika Mach. To su ljudi koji su nedavno diplomirali i uglavnom nemaju stalne angažmane i zato im treba što više dati na vidljivosti. S njima igra i Josipa Bilić, operna pjevačica, tako da bih rekao da je to najbolje što imamo od mladog hrvatskog teatra. Švabić na vrlo specifičan način preispituje suvremeni teatar apsurdna. Činilo nam se da taj spoj mlade energije i tradicionalnog dramskog predloška, može donijeti novu dimenziju tom tekstu. Juvančić je svoju predstavu postavio u Pilama kao studiju mediteranskog mentaliteta, a mi smo za „Ljubovnike“ izabrali jedan novi prostor, ispred crkve sv. Jakova, koji do sada nije bio korišten. Ansambl se jako dobro snalazi u prostoru, dočaravajući tipičnu atmosferu mediteranskog grada.

NACIONAL: Druga velika premijera je Lorcina „Krava svadba“ u režiji Franke Perković. Što možete reći o predstavi, tekstu, koliko je zahtjevna njena produkcija?

To je naša najveća produkcija ove godine. Meni je zapravo nevjerojatno da taj Lorcin tekst, koji u sebi nosi mediteransko, odnosno poetsko poimanje života, nikada prije nije postavljan na Dubrovačkim ljetnim igrama. Franka Perković, naša renomirana redateljica, izabrala je Lokrum kao idealan ambijent za igranje ove predstave, kao mjesto izoliranosti, kako bi istaknula izoliranost društvene zajednice koja osuđuje jednu tragičnu ljubavnu priču. To je doista tekst koji pripada dubrovačkom mentalitetu,

a igra ga odličan ansambl, predvođen Jadrankom Đokić, Ksenijom Marinković i Nikšom Butijerom. Uz njih su i Lana Meniga, Luka Knez, Nikola Bače, Tanja Smoje i Mojmir Novaković. On je i autor glazbe, a i sam sudjeluje u predstavi kao zborovođa. Premijera predstave je 17. kolovoza.

NACIONAL: Treća dramska premijera namijenjena je djeci i mladima. To je novitet koji je uvela Dora Ruždjak Podolski - kako reagira publika?

Da, radi se o dramsko-glazbenoj predstavi „Čudesna šuma“, prema predlošku Sunčane Škrinjarić, u režiji Lee Anastazije Fleger, a glazbu je skladao Frano Đurović. Predstave za djecu i mlade izuzetno su dobro posječene, imaju veliku vidljivost i to je jako bitno, jer će upravo ta publika za petnaestak godina postati ozbiljna festivalska publika. Predstava će biti izvedena na Lovrjencu, tako da će djeca i mladi moći doživjeti čudesni ambijent te tvrđave.

NACIONAL: Nedavno se Krešo Dolenčić, koji režira operu na otvorenju Splitskog ljeta, potužio kako masovni turizam istiskuje kulturu i kako je gotovo nemoguće održavati ambijentalni teatar. Kakva je situacija u Dubrovniku? Očito ste počeli tražiti nove prostore, jer Stradun, Gundulićeva poljana i ostala mjesta u gradu više ne funkcioniraju.

Ja ne bih govorio o porazu ambijentalnosti jer sve ovisi o tipu predstava. Mi ove godine imamo „Glavu lava“ na tvrđavi Minčeti, to je predstava koja je prošle godine bila hit, imamo i „Maru i Katu“ koja isto tako igra u starom gradu, bit će i dosta različitih kazališnih događanja po gradu, tako da se ne bih složio da je to nemoguće. Da je bilo potrebe za dodatnim ambijentima u gradu, siguran sam da bismo ih pronašli. No Dubrovnik ima još toliko neotkrivenih prostora i možemo ih iskoristiti za ambijentalni teatar. Jer ambijentalnost danas je jako široki pojam. Uostalom, Dubrovnik nije samo stari grad, Dubrovnik je i Lapad i Gruž i Mokošica. Zašto si ne bismo dopustili da odemo i u Konavla?

NACIONAL: U dramskom dijelu programa predviđena su gostovanja, ali uglavnom domaća. Zašto nema više gostovanja iz ostalih hrvatskih teataru i što je s regijom i međunarodnim programima? Zašto ne radite zajedničke predstave s kazalištima iz regije?

Ne bih rekao da nismo imali međunarodnih gostovanja. Čak i u korona-godinama imali smo

međunarodne i regionalne programe kroz naše europske projekte. Imali smo i predstave iz Švedske i Srbije, a lani su odigrane tri povezane predstave - srpska, slovenska i hrvatska, u istom prostoru, kao neka vrsta trilogije, na temu migracija. No takve ambicioznije projekte regionalnog ili europskog tipa možemo raditi isključivo uz pomoć europskih fondova. Sada smo aplicirali s dva nova projekta, pa čekamo rezultate i planiramo nove koprodukcije. Ja sam apsolutno za regionalnu suradnju unutar zajedničkih projekata, no zbog cjelokupne situacije u hrvatskim kazalištima, meni se čini da je ove godine bitnije podržati umjetnike koji su doslovce gladni kruha, jer novog posla za mlade nema, institucije su se zatvorile. Zato Dora i ja želimo dati šansu mladim umjetnicima, jer je to naprosto socijalno odgovorno.

NACIONAL: Zagrebački HNK će zato imati dvije predstave na Igrama. Kako to?

Ove godine smo se odlučili na suradnju sa zagrebačkim HNK koji nam godinama kao naš pouzdani partner produkcijski i tehnički jako pomaže. S obzirom na veliki interes Dubrovčana, učinilo nam se da se „Genijalna prijateljica“ odlično uklapa u tu temu Mediterana. Budući da si tijekom korona-godina nismo mogli priuštiti balet, dovedimo i veliki balet „Ponos i predrasude“ koji će se izvoditi na Gradcu. Moram reći da su gostovanja djelomično ograničena budžetom, ali isto tako, željeli smo reprizirati neke naše velike predstave koje zbog korone nisu igrane pred punim gledalištima, a mislim da one zaslužuju da ih publika ponovo vidi. Poput „Hamleta“ ili „Glave lava“.

NACIONAL: Od repriza publiku će sigurno najviše razveseliti „Mara i Kata“, projekt koji ste radili s Doris Šarić-Kukuljicom i Natašom Dangubić. Je li se tekst mijenjao ovih godina, koliko one dvije opet improviziraju?

Svake godine mijenjamo tekst i mislim da je to neki zalag dugovječnosti. Predstava je doživjela veliki broj izvedbi, lani deset, ove godine bit će šest. Čim smo otvorili mogućnost kupovanja karata, odmah su planule. Meni je to veliko iznenađenje jer je predstava doslovce nastala u dnevnoj sobi kao neki mali i intimni projekt. Ali, eto, prepoznala ga je publika, ali prepoznao ga je i Grad. Svake godine ga doradujemo jer kundurice svake godine imaju, hvala Bogu, puno novog materijala, a i situacija u kulturi izvor je inspiracije za još puno novih predstava. I ove godine ćemo naravno mijenjati tekst.

NACIONAL: Koliko su Igre zanimljive međunarodnoj publici, turistima koji dolaze u Dubrovnik? Znaju li oni za festival? Kupuju li karte unaprijed?

Neke pomake smo napravili. Sve su naše predstave titlovene na engleski jezik, materijali na engleskom dostupni su online, na društvenim mrežama, na webu i to se i osjeti u publici. Osim koncerata, osobito su popularni neki klasični komadi, kao što je „Hamlet“ koji privlače i jedan dio strane publike. Naravno da su uvjet tekstovi koji su međunarodno prepoznatljivi. A takvih uvijek ima. „Hamlet“ lani nije igrao u punom kapacitetu zbog pandemijskih mjera i zato očekujem da će ove godine igrati pred punim auditorijem na Lovrjencu.

'APSOLUTNO sam za regionalnu suradnju, no zbog situacije u kazalištima ove je godine bitnije podržati mlade umjetnike jer novog posla za njih nema, institucije su se zatvorile'